

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства
та інформаційно-аналітичної діяльності

На правах рукопису

СЕМЕРЕНКО АННА ЯРОСЛАВІВНА

**ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ
ІНФОРМАЦІЙНИМ МАНІПУЛЯЦІЯМ**

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

за освітньо-професійною програмою

«Документаційне забезпечення управління та інформаційно-аналітична
діяльність»

спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Науковий керівник:

кандидат історичних наук, доцент

Качковська Л. Р.

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____

засідання кафедри музеєзнавства,
пам'яткознавства та інформаційно-
аналітичної діяльності

від _____ 2025 р.

Завідувач кафедри проф. Гаврилюк С. В. _____

Луцьк–2025

АНОТАЦІЯ

Семеренко А. Я. Інтернет-ресурси як інструмент протидії інформаційним маніпуляціям. Кваліфікаційна робота на правах рукопису на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр». Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2025.

У кваліфікаційній роботі досліджено роль інтернет-ресурсів як ефективного інструменту протидії інформаційним маніпуляціям у сучасному цифровому середовищі. Проаналізовано поняття інформаційних маніпуляцій, їхній вплив на формування суспільної думки та поведінки користувачів. Особливу увагу приділено механізмам, за допомогою яких цифрові платформи можуть використовуватися як засіб для викриття маніпуляцій, забезпечення прозорості інформації та підвищення інформаційної грамотності громадян. Розглянуто роль соціальних медіа, аналітичних платформ, фактчекінгових ресурсів і освітніх ініціатив у створенні стійкості до інформаційних загроз. Визначено, що ефективність цих інструментів значною мірою залежить від активної участі громадянського суспільства та впровадження політик цифрової безпеки.

Другий аспект дослідження стосується викликів, які стоять перед інтернет-ресурсами у процесі боротьби з інформаційними маніпуляціями. Описано технічні та етичні аспекти функціонування цифрових платформ, такі як боротьба з фейковими новинами, алгоритмічне поширення дезінформації та захист персональних даних користувачів. Також проаналізовано роль міжнародного співробітництва та регуляторної політики у створенні глобальних стандартів протидії маніпуляціям. У результаті зроблено висновок, що інтернет-ресурси, поєднані з цифровою грамотністю населення та ефективними правовими механізмами, є важливим інструментом забезпечення інформаційної безпеки у сучасному світі.

Ключові слова: інтернет-ресурси, інформаційні маніпуляції, цифрова грамотність, соціальні медіа, фактчекінг, інформаційна безпека, дезінформація, цифрові платформи, прозорість інформації.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ІНФОРМАЦІЙНІ МАНІПУЛЯЦІЇ В СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРИ.....	8
1.1. Поняття та механізми впливу інформаційних маніпуляцій у цифрову епоху	8
1.2. Інформаційні війни та роль пропаганди в сучасному світі: стратегія та інструменти використання	11
1.3. Медіапростір як сфера масово-інформаційної діяльності: виклики інформаційної безпеки	18
РОЗДІЛ 2. ПРОТИДІЯ ІНФОРМАЦІЙНИМ МАНІПУЛЯЦІЯМ	23
2.1. Соціальні мережі як засіб протидії маніпуляціям	23
2.2. Фактчекінгові платформи та їх роль у протидії дезінформації	26
2.3. Можливості та обмеження інтернет-ресурсів у боротьбі з інформаційними маніпуляціями.....	29
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНИМ МАНІПУЛЯЦІЯМ	34
3.1. Досвід українських фактчекінгових платформ.....	34
3.2. Міжнародні практики боротьби з дезінформацією	37
3.3. Огляд успішних ініціатив з медіаграмотності в різних країнах	39
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі інформаційні маніпуляції стали серйозною загрозою для формування суспільної думки, демократичних процесів та національної безпеки. З розвитком цифрових технологій і зростанням впливу інтернет-ресурсів спостерігається інтенсивне використання маніпулятивних методів у медіапросторі. Дослідження ефективних засобів протидії цим явищам є актуальним, оскільки забезпечує інформаційну безпеку громадян та сприяє формуванню критичного мислення.

Мета кваліфікаційної роботи – визначити роль і можливості інтернет-ресурсів у протидії інформаційним маніпуляціям, на основі реальних практик національного та міжнародного значення сформулювати рекомендації щодо їх ефективного використання.

Для досягнення означеної мети поставлено наступні **завдання**:

- визначити основні поняття та проаналізувати механізми впливу інформаційних маніпуляцій на сучасному етапі цифровізації;
- розглянути стратегію ведення інформаційних війн та окреслити роль пропаганди як інструменту впливу;
- охарактеризувати медіапростір як сферу масово-інформаційної діяльності та виклики інформаційній безпеці;
- вивчити використання соціальних мереж як платформи протидії маніпуляціям;
- проаналізувати можливості інтернет-ресурсів у боротьбі з інформаційними маніпуляціями;
- оцінити досвід українських фактчекінгових платформ та проаналізувати міжнародні практики боротьби з дезінформацією.

Об'єктом дослідження виступає інформаційна діяльність.

Предметом дослідження є інтернет-ресурси як інструмент протидії інформаційним маніпуляціям.

Хронологічні рамки дослідження. Дослідження охоплює період 2017 – 2025 рр., враховуючи стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та їх вплив на інформаційну сферу.

Стан наукової розробки проблеми. Проблематика інформаційних маніпуляцій активно досліджується як в Україні, так і за кордоном. Значний внесок зроблено у вивчення механізмів інформаційного впливу М. Присяжнюком [30], В. Медведєвою [21], С. Драбюком [12], іншими вченими, однак питання використання інтернет-ресурсів для протидії маніпуляціям залишається недостатньо розробленим. Так, Миколою Присяжнюком [30] розглядаються історичні передумови розвитку інтернет-простору, розкривається зміст сугестії в аспекті соціальних комунікацій та досліджується сугестивні технології інформаційних воєн в Інтернеті. Сергій Драбюк [12] у своїх дослідженнях, зокрема у статті про види пропаганди, виділяє характерні риси цього феномену, на підставі аналізу правової доктрини демонструє як відрізняти пропаганду від звичайного обміну ідеями та інформацією. Вважаємо, що питання використання інтернет-ресурсів для протидії маніпуляціям залишається недостатньо вивченим, оскільки інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій у світі вимагає актуалізації щодо протидії маніпуляціям повсякчас.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс наукових методів, зокрема аналіз і синтез дав можливість комплексно вивчити теоретичні підходи щодо протидії інформаційним маніпуляціям, завдяки контент-аналізу здійснено спробу дослідити використання інтернет-ресурсів, які спрямовані на боротьбу з дезінформацією. Також порівняльний метод допоміг проаналізувати українські та міжнародні практики, виявити спільне та відмінне.

Наукова новизна одержаних результатів. Здійснено спробу систематизувати можливості інтернет-ресурсів для протидії інформаційним маніпуляціям. Виявлено ключові фактори, які сприяють ефективності інтернет-ресурсів у боротьбі з маніпуляціями та запропоновано практичні

рекомендації щодо використання інструментів фактчекінгу та освітніх програм.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використані для розробки освітніх програм з медіаграмотності, які спрямовані на підвищення інформаційної безпеки; в освітньому процесі для підготовки лекційних та семінарських занять нормативних і вибіркових компонентів для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Управління інформаційною безпекою», «Інтернет-технології та ресурси», «Аналітико-синтетична обробка інформації» тощо.

Апробація результатів дослідження. Основні результати кваліфікаційно були представлені на наукових конференціях, зокрема:

1. VIII Міжнародній науково-теоретичній конференції конференції молодих учених, студентів та аспірантів «Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук» (м. Луцьк, 14 листопада 2024 р.).
2. VIII Міжнародній студентській науковій конференції «Діджиталізація науки як виклик сьогодення» (м. Дніпро, 4 квітня 2025 р.).
3. XIX Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень». Волинський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк, 13–14 травня 2025 р.).

Публікації: Результати бакалаврської роботи опубліковані у формі тез:

1. Семеренко А. Інформаційні маніпуляції в сучасному медіапросторі. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук* : зб. Матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. молод. учен., студ. та аспір. м. Луцьк, 14 лист. 2024 р. 2024 р. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2024. С. 387–389 [32].
2. Семеренко А. Маніпуляція свідомістю як головна ціль інформаційних воєн. *Діджиталізація науки як виклик сьогодення* : зб. матеріалів

VIII Міжнародної студентської наукової конференції, м. Дніпро, 4 квітня 2025 р. 2025 р. ГО «Молодіжна наукова ліга». Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025. С. 84–87 [33].

3. Семеренко А. Механізми інформаційних маніпуляцій у Fesebook: як нас змушують вірити у фейки? *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень* : збірник матеріалів XVIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів. м. Луцьк, 13–14 травня 2025 р. 2025. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2025. С. 403–406 [34].

РОЗДІЛ 1

ІНФОРМАЦІЙНІ МАНІПУЛЯЦІЇ В СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ

1.1. Поняття та механізми впливу інформаційних маніпуляцій у цифрову епоху

Інформаційні маніпуляції у цифрову епоху – це процес свідомого спотворення, конструювання або викривлення інформації з метою впливу на емоції, думки, поведінку та рішення аудиторії. Вони реалізуються через широкий спектр технік, спрямованих на досягнення прихованих цілей, таких як політичний, економічний чи соціальний контроль. Маніпулятивний вплив ґрунтується на використанні людської психології, зокрема упереджень, когнітивних обмежень і емоційної реакції [5, с. 70].

Вплив маніпуляцій посилюється через доступність сучасних цифрових технологій, які дозволяють масштабно поширювати маніпулятивний контент. До основних проявів цього впливу належать фейкові новини, дезінформація, пропаганда, а також техніки, що апелюють до страхів або викликають недовіру до офіційних джерел. Зокрема, соціальні мережі, платформи для обміну відео та навіть месенджери стають ефективними каналами для поширення маніпуляцій, оскільки вони забезпечують швидкий доступ до величезної аудиторії без суворого контролю якості інформації.

Маніпуляції мають як прямий, так і непрямий характер. Прямий вплив спрямований на формування конкретної думки чи поведінки через відкрите маніпулювання фактами. Непрямий характер проявляється у створенні інформаційного шуму, коли правдива інформація губиться серед великої кількості неправдивих даних, або в емоційних провокаціях, що відволікають від реальних проблем [40, с. 6]. У результаті, інформаційні маніпуляції підривають довіру до джерел інформації, знижують рівень критичного мислення і сприяють формуванню поляризованих суспільств.

Таким чином, у цифрову епоху інформаційні маніпуляції стали не лише технологічною проблемою, а й соціальною загрозою, яка вимагає комплексного підходу до їх виявлення, аналізу та протидії. Ефективна боротьба з маніпуляціями потребує розвитку медіаграмотності, розробки технологічних інструментів для перевірки фактів, а також підтримки прозорості в інформаційному просторі [14].

Механізми впливу інформаційних маніпуляцій у цифрову епоху є складними і багаторівневими, оскільки вони поєднують психологічні, технологічні та соціальні аспекти. Ці механізми спрямовані на те, щоб спровокувати бажану реакцію аудиторії, використовуючи як відкриті, так і приховані методи впливу.

Одним із ключових механізмів є створення фейкових новин – навмисне виготовлення неправдивого або перекрученого контенту, який викликає емоційну реакцію у споживачів [11, с. 73]. Фейкові новини часто базуються на частково достовірних даних або маніпулюють контекстом, створюючи ілюзію правдивості. Завдяки алгоритмам соціальних мереж, які сприяють швидкому поширенню популярного контенту, такі новини досягають значної аудиторії за короткий час.

Дезінформація є ще одним ефективним механізмом, який включає навмисне поширення викривленої інформації для введення в оману. Вона може бути спрямована на формування певного наративу, дискредитацію окремих осіб чи організацій або викликання паніки у суспільстві. Дезінформація часто використовує зображення, відео та меми, які швидко стають вірусними завдяки своїй візуальній привабливості та здатності емоційно впливати на аудиторію.

Інший популярний механізм – техніка «вибіркового висвітлення фактів», коли певні аспекти подій навмисно подаються упереджено, а інші ігноруються. Це дозволяє створювати спотворену картину реальності, яка відповідає інтересам маніпулятора. Цей метод особливо ефективний у

пропаганді, коли інформація подається так, щоб зміцнювати задані ідеологічні переконання [26, с. 58].

Алгоритмічні маніпуляції також відіграють важливу роль у цифрову епоху. Соціальні платформи використовують алгоритми, які персоналізують контент відповідно до інтересів користувача, часто посилюючи «інформаційні бульбашки». У таких умовах користувачі отримують лише ту інформацію, яка відповідає їхнім поглядам, що робить їх більш вразливими до маніпуляцій. Цей механізм сприяє поляризації суспільства та ускладнює об'єктивне сприйняття реальності.

Одним із найбільш прихованих механізмів є емоційна маніпуляція, яка апелює до базових почуттів страху, ненависті, співчуття чи обурення. Використовуючи провокативні заголовки, драматичні зображення та емоційно насичені тексти, маніпулятори прагнуть захопити увагу аудиторії та спровокувати її на імпульсивні дії, наприклад, поширення інформації або формування негайної думки.

Також варто згадати бот-мережі та тролінг, які є технологічними інструментами для масового поширення маніпулятивного контенту. Боти автоматично поширюють однакову інформацію, створюючи враження підтримки або популярності певної теми. Тролі, у свою чергу, навмисно провокують емоційні дискусії, щоб відволікти увагу або створити напруження у комунікації [38].

Отже, механізми впливу інформаційних маніпуляцій у цифрову епоху базуються на поєднанні технологічних можливостей, соціальної психології та алгоритмічних інструментів. Їхня ефективність зумовлена масовістю, швидкістю поширення та здатністю маніпулювати емоціями, що робить їх серйозною загрозою для сучасного суспільства.

1.2. Інформаційні війни та роль пропаганди в сучасному світі: стратегія та інструменти використання

Інформаційні маніпуляції в сучасному медіапросторі стали одним із найпотужніших інструментів впливу на суспільну свідомість. У добу цифрових технологій, коли швидкість передачі інформації досягла миттєвості, маніпулятивні техніки використовуються для формування потрібних наративів, викривлення реальних фактів і контролю громадської думки. Особливістю сучасних маніпуляцій є їх багатошаровість, коли приховані методи впливу супроводжуються відкритим використанням технологій масового поширення контенту через соціальні медіа, новинні портали та інші цифрові канали [15].

Однією з головних характеристик маніпуляцій у медіапросторі є їх адаптивність до аудиторії. Застосовуючи інструменти аналізу великих даних (далі – Big Data), маніпулятори здатні визначати уподобання, страхи, цінності й поведінкові моделі користувачів. Це дозволяє створювати персоналізований контент, який має найбільший вплив на певні групи людей. Наприклад, під час політичних кампаній або інформаційних воєн використовуються цільові повідомлення, що викликають емоційний відгук, посилюючи страх, ненависть чи захоплення [49].

Ще однією рисою маніпуляцій є масштабне використання фейкових новин. Завдяки алгоритмам соціальних мереж, які сприяють поширенню «вірусного» контенту, неправдива інформація отримує широкий розголос, швидко досягаючи багатомільйонної аудиторії. Фейкові новини часто оформлюються так, щоб здаватися достовірними, використовуючи реальні джерела або зображення, але при цьому вони спотворюють факти або подають їх у вигідному для маніпуляторів світлі.

Особливо небезпечними є методи дезінформації, коли до медіапростору свідомо вводиться викривлена інформація з метою збентежити суспільство або сприяти поширенню паніки. Цей інструмент часто використовується у

політичних конфліктах, пропагандистських кампаніях або для економічного впливу. Супроводжуючи дезінформацію емоційно насиченим контентом, наприклад, зображеннями трагедій або гучними заголовками, маніпулятори досягають високого рівня впливу.

Соціальні мережі та медіаплатформи стали основними полями для реалізації інформаційних маніпуляцій. Завдяки алгоритмічній підтримці «інформаційних бульбашок» користувачі отримують лише ту інформацію, яка відповідає їхнім переконанням. Це створює ілюзію правдивості й зміцнює маніпулятивний вплив, оскільки аудиторія рідко звертається до альтернативних джерел або критично оцінює отримані дані [39].

Таким чином, інформаційні маніпуляції в сучасному медіапросторі стали багатофункціональним інструментом, що дозволяє контролювати суспільну думку, формувати наративи та впливати на ключові рішення аудиторії. Їх ефективність посилюється технологічними досягненнями, які забезпечують швидке поширення контенту, аналіз даних і персоналізовану взаємодію з користувачами. Це створює серйозні виклики для суспільства, яке змушене розвивати критичне мислення, медіаграмотність і нові інструменти боротьби з маніпуляціями.

Інформаційні війни стали невід'ємною частиною сучасних конфліктів, у яких боротьба за переконання людей є не менш важливою, ніж фізичне протистояння. У цифрову епоху інформаційна війна виходить за рамки традиційних методів пропаганди й набуває нових форм, використовуючи можливості соціальних мереж, медіа і навіть штучного інтелекту. Основною метою інформаційних війн є підриг довіри до офіційних джерел, поширення дезінформації та маніпуляція суспільною свідомістю для досягнення політичних, економічних або військових цілей.

Особливістю сучасних інформаційних війн є їх глобальність. Завдяки швидкості поширення інформації в інтернеті, повідомлення або наративи можуть охопити аудиторію з різних країн і континентів за лічені хвилини. Це дозволяє залучати до конфліктів великі маси людей і формувати світову

громадську думку. Прикладом є використання соціальних мереж для поширення фейкових новин, мемів або відео, які викликають емоційний відгук і підсилюють напруженість у суспільстві [6].

Іншим важливим аспектом є цілеспрямоване використання інформаційних воєн для впливу на політичні процеси. Через маніпулятивні технології можна змінювати результати виборів, підривати довіру до державних інституцій або підтримувати дестабілізацію в окремих регіонах. Використання ботів і тролів у соціальних мережах дозволяє створювати ілюзію масової підтримки певних ідей або викликати паніку серед населення. Цей метод використовувався під час багатьох політичних кампаній та міжнародних конфліктів.

Роль державних і недержавних «акторів» в інформаційних війнах також зростає. Уряди багатьох країн активно розвивають свої інформаційні служби, створюючи центри впливу для поширення власних наративів і нейтралізації чужих. З іншого боку, недержавні актори, такі як корпорації, громадські організації або навіть окремі хакерські групи, також беруть участь у цих війнах, переслідуючи свої інтереси. У багатьох випадках використовують кібератаки, викрадення даних або викриття компроментуючої інформації [17].

Одним із найнебезпечніших аспектів інформаційних війн є створення «інформаційних бульбашок». Це явище виникає тоді, коли люди отримують новини лише з вузького кола джерел, які підтверджують їхні переконання. У результаті суспільство стає поляризованим, а окремі групи людей відмовляються визнавати альтернативні точки зору. Це створює сприятливі умови для маніпуляторів, які можуть посилювати напруження й протистояння.

Інформаційні війни також впливають на особисте життя людей, зокрема через використання персональних даних. Таргетована реклама, створена на основі аналізу поведінки користувачів у мережі, дозволяє спрямовувати маніпулятивний контент на конкретні аудиторії. Це особливо помітно під час криз, коли емоційне напруження у суспільстві є високим.

Отже, інформаційні війни є складним багатогранним явищем, що впливає на політику, економіку, міжнародні відносини та повсякденне життя. Їх масштаби та наслідки вимагають розробки ефективних стратегій протидії, зокрема шляхом підвищення медіаграмотності, створення незалежних платформ перевірки фактів та зміцнення довіри до офіційних джерел інформації.

Пропаганда залишається потужним інструментом впливу на суспільну свідомість і політичні процеси в сучасному світі. Її основна мета – формування вигідних наративів, які сприяють досягненню політичних, економічних або соціальних цілей. У цифрову епоху пропаганда стала більш витонченою і складною, використовуючи технології масової комунікації для швидкого поширення інформації серед широкої аудиторії [21].

Одним із ключових аспектів пропаганди є її здатність викликати емоційний відгук у людей. Часто вона апелює до страху, гніву, надії або гордості, створюючи контент, який легко запам'ятовується й впливає на прийняття рішень. Наприклад, у політичних кампаніях використовуються гасла й образи, які сприяють поляризації суспільства, посилюючи підтримку однієї групи за рахунок дискредитації іншої. Така стратегія дозволяє маніпулювати громадською думкою, змушуючи людей приймати певні ідеї без критичного аналізу.

Велика роль пропаганди проявляється у міжнародних конфліктах та інформаційних війнах. Держави часто використовують пропаганду для легітимізації своїх дій на міжнародній арені або для створення негативного іміджу опонентів. Наприклад, у медіа поширюються фейкові новини, перебільшення або спотворення фактів, які покликані вплинути на сприйняття подій у світі. У цьому контексті пропаганда стає зброєю, яка може бути не менш ефективною, ніж військові дії [21].

Значну роль у поширенні пропаганди відіграють соціальні медіа. Завдяки алгоритмам, які сприяють поширенню вірусного контенту, пропагандистські повідомлення можуть швидко охоплювати мільйони

користувачів. Це створює умови для формування так званих «інформаційних бульбашок», у яких люди отримують інформацію, що відповідає їхнім поглядам, ігноруючи альтернативні точки зору. Як наслідок, суспільство стає менш об'єктивним і більш вразливим до маніпуляцій.

Пропаганда також активно використовується в комерційній сфері, зокрема в рекламі. Використання психологічних технік і переконливих образів дозволяє компаніям формувати уявлення про продукт або послугу, навіть якщо вони не мають реальних переваг. Подібні прийоми поширюються й у соціальних кампаніях, спрямованих на підтримку певних ідей, таких як здоровий спосіб життя або екологічна свідомість.

Значний виклик для сучасного світу полягає в розмежуванні пропаганди та об'єктивної інформації. Часто пропаганда маскується під новину або аналітику, що ускладнює її розпізнавання. У зв'язку з цим виникає необхідність розвитку медіаграмотності, яка допоможе людям аналізувати й оцінювати інформацію, визначаючи її джерело, мотиви та достовірність [46].

У підсумку, роль пропаганди в сучасному світі не можна недооцінювати. Вона впливає на політику, суспільну свідомість, культуру та економіку. Однак її використання має бути етично обґрунтованим, щоб уникнути негативних наслідків, таких як маніпуляції, поляризація суспільства чи підрив довіри до інституцій. Тільки через об'єднання зусиль медіа, держав і громадськості можливо створити умови для мінімізації шкідливого впливу пропаганди та захисту права на об'єктивну інформацію.

Інформаційні війни та пропаганда стали важливими компонентами сучасного політичного та соціального життя. У цифрову епоху зростає роль інформації як стратегічного інструменту впливу, що впливає на політичні, економічні та культурні процеси. Історично інформаційні війни використовувались у рамках військових конфліктів, але з розвитком сучасних технологій вони стали частиною щоденної реальності. Зокрема, стратегія пропаганди, яка використовує інформаційні технології для маніпуляцій з масовою свідомістю, є потужним засобом для досягнення політичних цілей.

Сьогодні пропаганда є не тільки частиною міжнародних конфліктів, але й активно використовується для внутрішньополітичних кампаній, економічних маніпуляцій та навіть культурних впливів. Враховуючи швидкість і масштаб поширення інформації в епоху цифрових медіа, пропаганда та інформаційні війни здатні впливати на настрої суспільства, ставати інструментами мобілізації та створювати нові реальності для громадян [19].

Нижче подана таблиця 1.1 з описом стратегії та інструментів впливу в інформаційних війнах та пропаганді.

Таблиця 1.1

Стратегії та інструменти впливу в інформаційних війнах та пропаганді

Стратегія впливу	Інструменти впливу	Мета впливу
Маніпуляція через медіа	Фейкові новини, маніпулятивні заголовки, пропагандистські відео	Підрив довіри до офіційних джерел, створення фальшивих наративів
Поляризація суспільства	Поширення дезінформації, створення образу «ворога»	Розкол суспільства, підвищення підтримки власної позиції
Використання соціальних мереж	Боти, тролі, таргетована реклама	Швидке поширення ідеї, маніпулювання думкою маси
Підтримка виборчих процесів	Вплив на виборчі кампанії через медіа, соціальні платформи	Зміна результатів виборів, підтримка політичних сил
Культурна пропаганда	Фільми, книги, культурні акції	Формування національної ідентичності, підкріплення культурних наративів

Інформаційні війни використовують різноманітні стратегії та інструменти для досягнення своїх цілей. Однією з найбільш потужних стратегій є маніпуляція через медіа. За допомогою фейкових новин та маніпулятивних заголовків, можна створювати неправдиву картину подій і маніпулювати сприйняттям реальності серед широких верств населення. У світі цифрових технологій новини можуть поширюватися з високою швидкістю, що робить боротьбу з дезінформацією надзвичайно складною [48].

Іншим важливим інструментом є поляризація суспільства. За допомогою інформаційних війн розколюються соціальні групи, створюються образи «ворога», що призводить до посилення внутрішнього конфлікту. Наприклад,

під час виборчих кампаній або політичних криз, пропагандисти використовують техніки, які дозволяють спрощувати складні проблеми до двох протилежних ідей – «ми» та «вони», з метою підтримки необхідної ідеології [48].

Використання соціальних мереж стало ще одним потужним інструментом у сучасних інформаційних війнах. Завдяки алгоритмам, що просувають контент, що викликає емоційну реакцію, пропагандисти можуть швидко поширювати свої ідеї, формуючи наративи, які впливають на мільйони користувачів. Боти та тролі, які штучно створюють вигляд підтримки чи заперечення, здатні впливати на громадську думку, тим самим маніпулюючи політичними процесами.

Пропаганда також активно використовується в політичних кампаніях, щоб змінити результат виборів або підтримати певну політичну силу. Інформаційні маніпуляції можуть охоплювати різні аспекти виборчого процесу, від фальшивих новин про кандидатів до змови, спрямованої на обман виборців.

Нарешті, культурна пропаганда є важливою складовою частиною стратегії впливу, оскільки вона допомагає формувати національні наративи та підкріплювати культурну ідентичність. Це здійснюється через фільми, книги та культурні акції, які сприяють поширенню певних ідей і норм у суспільстві [12].

Інформаційні війни та пропаганда в сучасному світі стали невід'ємною частиною політичних і соціальних процесів. Різноманітні стратегії та інструменти впливу, що включають маніпуляцію медіа, соціальні мережі та політичні кампанії, створюють нові реальності, де правда часто переплітається з вигадкою. В умовах цифрової епохи, де інформація поширюється зі швидкістю світла, ефективність пропаганди значно зросла. Це вимагає від суспільства критичного підходу до споживання інформації та розвитку медіаграмотності, щоб протидіяти маніпуляціям і захистити свою свідомість від негативних зовнішніх впливів.

1.3. Медіапростір як сфера масово-інформаційної діяльності: виклики інформаційної безпеки

Медіапростір як сфера масово-інформаційної діяльності є складною і динамічною системою, в якій відбувається створення, обробка та поширення інформації для широкої аудиторії. Це своєрідний «пейзаж» медіа, що включає різноманітні платформи, канали та інструменти, через які інформація досягає масового споживача. Від традиційних засобів масової інформації, таких як телебачення, радіо та друковані видання, до новітніх цифрових медіа, зокрема соціальних мереж, блогів і онлайн-платформ, медіапростір охоплює величезний спектр можливостей для комунікації та взаємодії з різними групами людей [2, с. 7].

Важливою особливістю сучасного медіапростору є його високий рівень взаємодії та інтерактивності. Раніше, в епоху традиційних медіа, споживач інформації був переважно пасивним, сприймаючи контент, створений журналістами або медіа-корпораціями. Сьогодні ж кожен користувач Інтернету може стати учасником медіапростору, публікуючи свої думки, відео, новини та коментарі на різних платформах. Соціальні мережі, блоги, YouTube-канали дозволяють людям не лише споживати інформацію, але й активно впливати на її поширення, що змінює традиційні відносини між виробниками та споживачами контенту [8, с. 93].

Медіапростір не тільки виконує роль передачі інформації, а й стає важливим елементом формування громадської думки, суспільних настроїв та політичних орієнтацій. В умовах, коли масова інформація стала основним фактором для прийняття рішень як у повсякденному житті, так і в політичній та економічній сферах, медіапростір має величезний потенціал для маніпуляцій і впливу на суспільство. Пропаганда, дезінформація, фейкові новини – це лише деякі з інструментів, які використовуються для формування певних настроїв або змінення поглядів людей через медіа.

Крім того, сучасний медіапростір об'єднує різноманітні форми контенту, від текстів до аудіо- та відеоматеріалів, що дозволяє створювати багатоканальне споживання інформації. Це сприяє розвитку нових форматів журналістики, таких як мультимедійні репортажі, інтерв'ю в прямому ефірі, інформаційно-аналітичні програми. Медіапростір також є місцем конкуренції за увагу аудиторії, де кожен канал, платформа або виробник контенту намагається залучити максимальну кількість глядачів, слухачів або читачів.

Отже, медіапростір сьогодні є не просто джерелом інформації, а й активним учасником соціально-політичного процесу. Він впливає на формування національних ідентичностей, демократичних процесів, соціальних рухів та економічних трендів. Медіапростір є основним майданчиком для обміну ідеями, але також і полем для боротьби за владу над думкою та переконаннями людей [22].

Медіапростір, як сфера масово-інформаційної діяльності, переживає значні зміни в умовах розвитку цифрових технологій та глобалізації. Інформаційне середовище стає все більш інтерактивним і доступним, що дає можливість кожному стати учасником медіа-екосистеми. Однак разом із цими позитивними змінами зростають і нові загрози, пов'язані з інформаційною безпекою. Від онлайн-дезінформації до кіберзагроз, медіапростір вимагає більшої уваги до захисту від негативних впливів, які можуть дестабілізувати політичні, економічні та соціальні процеси.

Одним з основних викликів інформаційної безпеки є поширення фейкових новин та маніпуляцій, які активно використовуються в політичних та соціальних кампаніях. Інформація, що не відповідає дійсності, здатна створювати паніку, дезорганізовувати суспільні процеси і навіть призводити до конфліктів. Крім того, інформаційні війни, в яких беруть участь різні держави або організації, активно використовують медіапростір для впливу на громадську думку та маніпуляцій з реальністю.

Для того, щоб ефективно протистояти загрозам, важливо створювати стратегії інформаційної безпеки, що включають не лише технічні засоби

захисту, але й освітні кампанії, спрямовані на підвищення критичного мислення серед громадян. Освіта в галузі медіаграмотності, спрямована на навчання правильної оцінки джерел інформації, є важливим кроком до захисту від маніпуляцій [10].

Нижче подана таблиця 1.2 про види загроз та викликів інформаційної безпеки в медіапросторі.

Таблиця 1.2

Види загроз та викликів інформаційної безпеки в медіапросторі

Загроза/Виклик	Опис	Потенційний вплив
Поширення фейкових новин	Інформація, яка не відповідає дійсності, створює хибні уявлення	Дезінформація громадської думки, політичні маніпуляції
Кіберзагрози	Хакерські атаки на медіа-ресурси, фальшування даних	Порушення доступу до інформації, втрати даних
Пропаганда та маніпуляції	Використання медіа для поширення ідей, що призводять до соціальних змін	Формування певних політичних або соціальних поглядів
Низька медіаграмотність	Невміння критично оцінювати інформацію	Підвищений ризик маніпуляцій та дезінформації
Міжнародні інформаційні війни	Конфлікти між державами та іншими акторами через інформацію	Зміна міжнародної політики, ескалація напруги

З таблиці видно, що найбільшими загрозами в сучасному медіапросторі є поширення фейкових новин і кіберзагрози, що мають прямий вплив на інформаційну безпеку. Фейкові новини можуть легко маніпулювати громадською думкою, а також викликати політичні, соціальні та економічні наслідки. Кіберзагрози, зокрема хакерські атаки на медіа-ресурси, можуть призводити до втрати інформації, порушення її доступності та навіть зміни результатів виборів або політичних кампаній [1, с. 4].

Пропаганда, як інструмент маніпуляції в медіапросторі, також є серйозною загрозою, особливо коли вона використовується державами чи іншими акторами для досягнення своїх цілей. Наприклад, пропагандистські кампанії можуть змінити уявлення людей про міжнародні події або національні питання, що може призвести до ескалації конфліктів.

Низька медіаграмотність є одним із основних факторів, що дозволяє маніпуляціям процвітати. Люди, які не можуть критично оцінювати джерела інформації, стають вразливими до фейкових новин і пропаганди. Це також сприяє підвищеному рівню соціальної напруги та нестабільності в суспільстві.

Медіапростір є потужним інструментом для формування суспільної думки та впливу на політичні процеси, однак його розвиток призводить до виникнення нових загроз інформаційної безпеки. Важливим кроком у боротьбі з цими викликами є підвищення рівня медіаграмотності та розвиток інструментів для виявлення та протидії дезінформації. Тільки комплексний підхід, що включає освітні ініціативи та технологічні рішення, зможе ефективно зменшити ризики, пов'язані з інформаційними маніпуляціями та кіберзагрозами [24].

В умовах цифрової епохи інформаційні маніпуляції стали однією з основних загроз для суспільства. Поява нових технологій, соціальних мереж та платформ для обміну інформацією значно збільшила масштаби маніпулювання думками та поведінкою людей. Інформаційні маніпуляції, у свою чергу, включають використання різноманітних методів, таких як фейкові новини, спотворення фактів, психологічний вплив на емоції, а також створення штучного контексту, що змінює сприйняття реальності. Через широкий доступ до медіа та інформації, ці маніпуляції мають змогу швидко поширюватися, впливаючи на політичні, соціальні та економічні процеси.

Інформаційні війни стали важливим інструментом у сучасному міжнародному політикумі. Вони передбачають використання інформації як засобу впливу на громадську думку, формування іміджу, дискредитацію опонентів та навіть маніпулювання міжнародними відносинами. Пропаганда відіграє вирішальну роль у цих процесах, оскільки вона може створювати і підтримувати потрібні наративи, викликати емоційні реакції та сприяти досягненню політичних цілей. В умовах інформаційної війни пропаганда завжди намагається створити ілюзію «перемоги» або «руйнації», «кризи» чи «розквіту», «успіху» чи «занепаду» [4, с. 83]. Важливими інструментами

пропаганди є медіа, соціальні мережі, псевдонаукові та маніпулятивні матеріали, що дозволяють формувати потрібні стереотипи та переконання в суспільстві.

Медіапростір є важливою складовою сучасного суспільства, в якому відбувається масове поширення інформації. Водночас із розвитком цифрових технологій і зростанням доступу до медіа виникають нові загрози інформаційній безпеці. Однією з основних проблем є поширення дезінформації, фейкових новин та маніпуляцій, що можуть дестабілізувати соціальні процеси, впливати на вибори, підривати довіру до влади та соціальних інститутів. Інформаційна безпека в медіапросторі вимагає розробки стратегій, спрямованих на захист від негативного впливу, та впровадження освітніх програм для підвищення медіаграмотності громадян.

Усі три аспекти – інформаційні маніпуляції, інформаційні війни та медіапростір як сфера масово-інформаційної діяльності – тісно пов'язані між собою. Цифрові технології та медіа забезпечують як платформу для поширення інформації, так і можливості для маніпулювання суспільною думкою. Інформаційні війни, підтримувані пропагандою, стають одним із головних інструментів впливу на політичну та соціальну ситуацію в країнах. Водночас, медіапростір, як простір масово-інформаційної діяльності, є важливою складовою для боротьби з викликами інформаційної безпеки. Важливою задачею стає підвищення рівня медіаграмотності та критичного мислення серед громадян, а також розробка стратегії захисту від маніпуляцій і дезінформації.

РОЗДІЛ 2

ПРОТИДІЯ ІНФОРМАЦІЙНИМ МАНІПУЛЯЦІЯМ

2.1. Соціальні мережі як засіб протидії маніпуляціям

Протидія інформаційним маніпуляціям у сучасному суспільстві є багатовекторним процесом, який поєднує технологічні, освітні та правові заходи. З огляду на масове поширення дезінформації в цифрову епоху, ефективна боротьба з маніпуляціями вимагає залучення державних інституцій, громадських організацій, медіа та самих користувачів. Маніпуляції, що часто маскуються під правдиві повідомлення, спрямовані на спотворення суспільної думки, викликають необхідність створення комплексних стратегій їх викриття.

Одним із ключових напрямів є підвищення рівня медіаграмотності. Освітні програми, спрямовані на розвиток критичного мислення, допомагають людям розпізнавати фейковий контент і маніпуляції в інформаційному просторі. Особлива увага приділяється школам та університетам, де впроваджуються курси, які навчають аналізу джерел інформації, оцінки їх достовірності та розуміння маніпулятивних технологій. Такі заходи знижують вразливість населення до дезінформації [43, с. 5].

Сучасні технології є потужним інструментом у боротьбі з маніпуляціями. Платформи соціальних мереж впроваджують системи штучного інтелекту для виявлення фейкових новин, а також позначають потенційно маніпулятивний контент. Розробка спеціальних програм і додатків для перевірки фактів, таких як фактчекінгові сервіси, дозволяє користувачам швидко дізнатися, чи є інформація правдивою. Однак розвиток маніпулятивних технологій, включаючи створення глибоких фейків (далі – *deepfakes*), постійно ускладнює цей процес [35].

Юридичні заходи також відіграють важливу роль у протидії інформаційним маніпуляціям. У багатьох країнах ухвалюються закони, які

регулюють поширення дезінформації, зокрема щодо відповідальності за створення та розповсюдження фейкового контенту. Проте виникає дилема між боротьбою з маніпуляціями та збереженням свободи слова. Баланс у цьому питанні є ключовим для створення ефективної правової бази [13].

Успішна протидія інформаційним маніпуляціям неможлива без міжнародної взаємодії. Спільні зусилля держав, медіакомпаній і неурядових організацій дозволяють створити глобальні стандарти інформаційної безпеки. Зокрема, важливу роль відіграє обмін досвідом і технологіями між країнами, а також розробка спільних підходів до вирішення цієї проблеми.

Протидія інформаційним маніпуляціям є багатогранним завданням, що вимагає одночасного використання технологій, освіти, законодавства та міжнародної співпраці. Лише поєднання цих елементів дозволить створити ефективний захист суспільства від впливу дезінформації та забезпечити інформаційну безпеку у цифрову епоху.

Соціальні мережі у сучасному світі стали важливою складовою інформаційного простору. Вони перетворилися не лише на засоби комунікації, а й на потужні платформи, де відбувається формування суспільної думки, поширення новин і соціальних ідей. Однак з їхньою популярністю виникає і проблема інформаційних маніпуляцій, що здатні спотворювати реальність і впливати на поведінку користувачів. У відповідь на ці виклики соціальні мережі розробляють механізми для боротьби з маніпуляціями, активно впроваджуючи інструменти протидії фейковому контенту та дезінформації [41, с. 14–15].

Протидія маніпуляціям у соціальних мережах включає комплекс заходів, спрямованих на захист користувачів від негативного впливу дезінформації. Серед основних аспектів – алгоритми виявлення фейкових новин, співпраця з фактчекінговими організаціями, підвищення медіаграмотності серед користувачів і запровадження прозорої політики модерації контенту. Ці кроки є важливими для збереження довіри до

соціальних платформ як джерел інформації та забезпечення їхньої ролі у протидії маніпуляціям.

Нижче подана таблиця 2.1 по інструментах протидії маніпуляціям у соціальних мережах.

Таблиця 2.1

Інструменти протидії маніпуляціям у соціальних мережах

Платформа	Інструменти протидії маніпуляціям	Ефективність
Facebook	Позначення сумнівного контенту, співпраця з фактчекерами, обмеження поширення фейків	Висока: знижено охоплення маніпулятивних постів, але необхідне вдосконалення AI
Twitter	Попередження про недостовірну інформацію, видалення акаунтів, автоматичне блокування	Середня: значний вплив на поширення дезінформації, проте залишаються прогалини
Instagram	Фільтрація фейкових фото/відео, перевірка автентичності джерел	Помірна: ефективність залежить від контексту і масштабу проблеми
TikTok	Видалення дезінформаційного контенту, позначення офіційних джерел	Низька: боротьба ускладнюється швидкістю поширення контенту
YouTube	Фактчекінг відеоконтенту, видалення роликів з маніпулятивною інформацією	Висока: забезпечує масовий вплив через рекомендаційні алгоритми

Соціальні мережі використовують різноманітні інструменти для боротьби з інформаційними маніпуляціями. Facebook активно співпрацює з фактчекінговими організаціями, позначаючи недостовірний контент і знижуючи його охоплення. Однак цей механізм все ще не досконалий через можливість обходу алгоритмів. Twitter також застосовує жорсткі заходи, як-от видалення акаунтів і автоматичне блокування, але залишається вразливим до появи нових маніпулятивних методів.

Instagram і TikTok зосереджуються на перевірці автентичності візуального контенту, що є критично важливим у цифрову епоху, де глибокі фейки набувають популярності. Проте TikTok має труднощі з контролем через швидкість поширення коротких відео. YouTube завдяки алгоритмам фактчекінгу ефективно впливає на аудиторію, але також стикається з проблемою прихованих маніпуляцій [37].

Соціальні мережі відіграють ключову роль у протидії інформаційним маніпуляціям, впроваджуючи різноманітні технологічні та освітні інструменти. Незважаючи на значний прогрес у цій сфері, постійна еволюція маніпулятивних методів вимагає подальшого вдосконалення алгоритмів і глобальної співпраці платформ із урядами та неурядовими організаціями. Ефективна протидія можлива лише за умови синергії технологій, політики та свідомого використання соціальних мереж самими користувачами.

2.2. Фактчекінгові платформи та їх роль у протидії дезінформації

У сучасному цифровому середовищі фактчекінгові платформи відіграють ключову роль у боротьбі з дезінформацією та інформаційними маніпуляціями. Ці платформи займаються перевіркою фактів, аналізом новин та викриттям фейків, які поширюються через ЗМІ, соціальні мережі чи інші інформаційні канали. Їх головна мета полягає у забезпеченні прозорості інформації, сприянні об'єктивному інформуванню суспільства та підвищенні медіаграмотності населення. Завдяки використанню сучасних технологій, таких як штучний інтелект та автоматизовані алгоритми, фактчекінгові платформи можуть ефективно обробляти величезні обсяги даних у реальному часі [23].

Особливе значення фактчекінгові платформи мають у контексті виборчих кампаній, соціальних криз чи міжнародних конфліктів. У ці періоди суспільство стає вразливішим до маніпуляцій через емоційне напруження та високий рівень політизації. Фактчекери перевіряють заяви політиків, публічні коментарі, статті та відеоматеріали, визначаючи, які з них є маніпулятивними, а які – об'єктивними. Наприклад, такі платформи, як StopFake чи VoxCheck в Україні, вже зарекомендували себе як надійні джерела для перевірки фактів.

Окремо варто зазначити освітню функцію фактчекінгових платформ. Вони часто публікують матеріали, які пояснюють механізми створення та поширення фейків, вчать розпізнавати неправдиву інформацію та уникати її

впливу. Це сприяє підвищенню рівня критичного мислення серед аудиторії. Такі ініціативи особливо важливі для молоді, яка є активним користувачем соціальних мереж та основною цільовою групою маніпуляторів [45].

Попри досягнення, фактчекінгові платформи стикаються з певними викликами. Одним із головних є швидкість поширення фейків, яка значно перевищує темпи їх викриття. Крім того, деякі користувачі відмовляються довіряти навіть перевіреним даним через упередження чи політичні вподобання. Проте такі платформи залишаються важливим інструментом у боротьбі за інформаційну безпеку. Їх подальший розвиток та інтеграція у міжнародну співпрацю можуть стати основою для ефективнішої протидії дезінформації.

У сучасному інформаційному просторі, перенасиченому даними, фактчекінгові платформи набувають критичного значення. Їх основне завдання – виявляти та спростовувати дезінформацію, яка поширюється через медіа, соціальні мережі та інші канали. Збільшення кількості фейкових новин і маніпуляцій, особливо під час суспільних криз або виборчих кампаній, підкреслює важливість створення надійних інструментів для перевірки фактів. Фактчекінгові платформи працюють як на локальному, так і на глобальному рівнях, що дозволяє боротися із маніпуляціями незалежно від їх географічного походження.

Ці платформи не лише перевіряють правдивість інформації, а й сприяють розвитку медіаграмотності серед населення. Публікуючи матеріали про механізми створення та поширення фейків, фактчекери допомагають користувачам краще орієнтуватися в інформаційному потоці. Однак, попри їхню важливу роль, фактчекінгові ініціативи стикаються з низкою викликів, таких як низький рівень довіри до інформації та технологічна складність перевірки даних [3].

Нижче подана таблиця 2.2 про основні фактчекінгові платформи та їхні характеристики.

Таблиця 2.2

Основні фактчекінгові платформи та їхні характеристики

Платформа	Країна	Основна діяльність	Особливості
StopFake	Україна	Перевірка фейків про Україну у міжнародному просторі	Зосередженість на міжнародних наративах
VoxCheck	Україна	Аналіз заяв політиків, перевірка економічної статистики	Орієнтація на політичну та економічну тематику
Snopes	США	Спростування фейків і міфів у медіа та соціальних мережах	Найстаріша фактчекінгова платформа
FactCheck.org	США	Аналіз політичних заяв, публікацій у медіа	Тісна співпраця з академічними установами
Full Fact	Велика Британія	Перевірка політичних заяв і фактів, що впливають на суспільство	Розробка автоматизованих інструментів перевірки

Фактчекінгові платформи виконують комплексну функцію в сучасному суспільстві. Наприклад, StopFake спеціалізується на викритті фейкових наративів про Україну, які активно поширюються через міжнародні медіа. Їхня робота дозволяє зменшити вплив пропаганди на аудиторію за межами країни. VoxCheck зосереджується на перевірці висловлювань політиків та економічних даних, що є критично важливим для збереження довіри до інституцій. У міжнародному масштабі Snopes та FactCheck.org займаються перевіркою широкого спектра інформації, від політичних заяв до популярних міфів у соціальних мережах [23].

Таблиця також демонструє зусилля платформ у впровадженні технологій. Наприклад, Full Fact розробляє автоматизовані системи для перевірки фактів, що дозволяє оперативно реагувати на потік дезінформації. Водночас важливо враховувати, що навіть найкращі платформи мають обмежені можливості впливу без активної участі аудиторії у процесі споживання інформації.

Фактчекінгові платформи стали невід'ємною частиною протидії дезінформації в сучасному світі. Їх діяльність допомагає зберігати об'єктивність інформації, підвищувати рівень критичного мислення

суспільства та сприяти інформаційній безпеці. Однак успішність їхньої роботи залежить не лише від використання сучасних технологій, а й від готовності аудиторії взаємодіяти з перевіреною інформацією та протистояти маніпуляціям. Інтеграція таких платформ у глобальні ініціативи може значно посилити ефективність боротьби з фейками та забезпечити стабільність інформаційного простору [9, с. 24].

2.3. Можливості та обмеження інтернет-ресурсів у боротьбі з інформаційними маніпуляціями

Інтернет-ресурси сьогодні займають важливе місце у боротьбі з інформаційними маніпуляціями завдяки своїй доступності, широкому охопленню аудиторії та здатності оперативно реагувати на дезінформацію. Вони дають можливість користувачам отримувати інформацію з різних джерел, порівнювати факти та верифікувати дані, що є критично важливим для протидії маніпуляціям [30, с. 193–194]. Ось основні можливості інтернет-ресурсів у цьому контексті:

1. Фактчекінгові платформи. Одним із найефективніших інструментів боротьби з дезінформацією є фактчекінгові платформи, які здійснюють перевірку достовірності інформації та публікують спростування фальшивих новин. Це дає користувачам змогу перевірити факти та отримати достовірну інформацію.

2. Онлайн-засоби для аналізу даних. Інтернет надає різноманітні інструменти для аналізу даних і новин. Користувачі можуть застосовувати аналітичні платформи для виявлення тенденцій, таких як поширення фейкових новин або маніпуляцій. Це дозволяє відстежувати джерела дезінформації та оперативно реагувати [47].

3. Громадські ініціативи та онлайн-спільноти. Інтернет надає платформу для створення громадських ініціатив, де люди можуть обмінюватися інформацією, обговорювати актуальні питання та підтримувати

один одного в боротьбі з маніпуляціями. Платформи, такі як Reddit або спеціалізовані групи у соціальних мережах, можуть бути потужним інструментом для поширення правдивої інформації [44].

4. Мобільні додатки та боти. Інтернет також пропонує мобільні додатки, які допомагають перевіряти факти на ходу. Деякі додатки автоматично перевіряють новини та інформацію перед тим, як користувач поділиться ними, запобігаючи таким чином поширенню фейків.

5. Платформи для освіти та підвищення медіаграмотності. Інтернет-ресурси також використовуються для навчання громадян основам медіаграмотності, що є важливим аспектом у боротьбі з маніпуляціями. Вебінари, онлайн-курси, блоги та відеоінструкції допомагають користувачам розпізнавати маніпулятивні стратегії та вчать критично ставитися до інформації.

6. Робота з контентом та алгоритмами. Платформи, як-от соціальні мережі, активно працюють над вдосконаленням своїх алгоритмів для запобігання поширенню фейкових новин і маніпуляцій. Вони використовують технології машинного навчання для виявлення спамних акаунтів і автоматизованих ботів, які можуть бути джерелами дезінформації.

7. Платформи для перевірки відео та зображень. Спеціалізовані платформи, як-от InVID або Google Reverse Image Search, дозволяють перевіряти відео та зображення, що можуть бути маніпулятивними. Ці ресурси допомагають користувачам зрозуміти, чи не було вмісту змінено або спотворено з метою маніпуляції [36].

Загалом, інтернет-ресурси виступають потужним інструментом у боротьбі з інформаційними маніпуляціями, дозволяючи кожному користувачеві бути більш обізнаним і відповідальним у виборі та поширенні інформації.

Попри численні можливості інтернет-ресурсів у боротьбі з інформаційними маніпуляціями, існують і суттєві обмеження, які можуть ускладнювати ефективну протидію дезінформації. Ось основні з них:

1. Неефективність алгоритмів у виявленні складних маніпуляцій. Багато інтернет-ресурсів покладаються на автоматизовані алгоритми для виявлення фейкових новин і маніпуляцій, однак ці алгоритми часто не здатні розпізнати складні або тонко замасковані маніпуляції. Наприклад, сарказм, іронія або відсутність явних ознак неправди можуть бути не сприйняті алгоритмами.

2. Пропаганда через соцмережі та боти. Соціальні мережі є одними з головних платформ для маніпуляцій, і хоча алгоритми намагаються блокувати фейкові акаунти та боти, інколи вони не можуть виявити нові техніки маніпуляцій. Користувачі створюють підроблені акаунти, які можуть маскувати свою діяльність під органічну взаємодію, що ускладнює боротьбу з маніпуляціями.

3. Обмеження доступу до критичної інформації. Інколи інтернет-ресурси, які намагаються боротися з маніпуляціями, можуть потрапляти під цензуру, особливо в країнах, де влада активно контролює медіа-простір. Це обмежує доступ громадян до правдивої інформації та знижує ефективність платформ у боротьбі з маніпуляціями.

4. Використання інтернет-ресурсів для маніпуляцій ззовні. Суттєвою проблемою є те, що маніпулятори використовують інтернет-ресурси не лише для поширення дезінформації, але й для створення псевдонаукових або фальшивих фактів, що можуть обходити існуючі системи перевірки фактів. Маючи доступ до великих платформ і інструментів, маніпулятори можуть ефективно просувати вигадані історії.

5. Низька медіаграмотність серед користувачів. Навіть за наявності різних інструментів для боротьби з маніпуляціями, низький рівень медіаграмотності серед користувачів інтернету може стати обмеженням у протидії дезінформації. Багато людей не вміють або не бажають перевіряти джерела інформації, що робить їх уразливими до маніпуляцій [43, С. 45–51].

6. Комерційні інтереси інтернет-платформ: Інтернет-компанії, такі як соціальні мережі, часто мають комерційні інтереси, що можуть суперечити

боротьбі з дезінформацією. Оскільки їхній основний бізнес залежить від реклами, деякі платформи можуть не відстежувати всі маніпуляції, оскільки це може вплинути на їхню прибутковість.

7. Неповна перевірка інформації у реальному часі. Часто фактчекінгові платформи та інші ресурси не мають можливості перевіряти всю інформацію в режимі реального часу, особливо коли маніпуляція поширюється дуже швидко. Це означає, що на момент виявлення фальшивої інформації вона вже може бути поширена серед широкої аудиторії.

8. Політична та ідеологічна упередженість. Деякі інтернет-ресурси можуть мати політичну або ідеологічну упередженість, що впливає на їх здатність об'єктивно виявляти маніпуляції. Це може стати серйозним обмеженням, якщо ресурси не враховують усі можливі точки зору при перевірці інформації.

Враховуючи ці обмеження, важливо зрозуміти, що боротьба з інформаційними маніпуляціями потребує комплексного підходу, поєднання технологій, освітніх ініціатив і громадської відповідальності для досягнення реальних результатів.

Соціальні мережі стали одними з найбільш потужних інструментів для боротьби з інформаційними маніпуляціями. Вони мають великий потенціал для поширення правдивої інформації, а також для виявлення і спростування фальшивих новин. Платформи, такі як Facebook, Twitter, Instagram, активно інтегрують інструменти для спостереження за контентом, виявлення фейкових новин і реагування на них, через системи повідомлень або банерів з попередженнями. Крім того, соціальні мережі дозволяють користувачам швидко обмінюватися інформацією та повідомленнями, що може сприяти швидкому спростуванню маніпуляцій.

Фактчекінгові платформи відіграють важливу роль у боротьбі з дезінформацією. Ці ресурси мають на меті перевірку фактів та надання громадськості достовірної інформації. Вони аналізують заяви публічних осіб, новини та інформаційні потоки, виявляючи неправдиві або маніпулятивні

твердження. Серед найбільш популярних фактчекінгових платформ в Україні є StopFake [51], «Лабораторія цифрової безпеки» [20] та інші. Ці платформи допомагають створювати прозорість і правдивість інформаційного простору, що особливо важливо в умовах сучасних інформаційних війн.

Інтернет-ресурси мають великий потенціал у боротьбі з маніпуляціями завдяки своїй доступності та широкому охопленню аудиторії. Вони дозволяють швидко поширювати перевірену інформацію, надавати доступ до альтернативних точок зору та створювати платформи для колективної перевірки фактів. Однак ці ресурси стикаються з певними обмеженнями. Одним із них є недостатня ефективність виявлення складних маніпуляцій та фальшивих новин, що мають маскування під правду. Крім того, існує ризик цензури та зловживання платформами, що може сприяти придушенню альтернативних думок та підвищенню політичної поляризації.

Соціальні мережі, фактчекінгові платформи та інтернет-ресурси в цілому мають величезний потенціал у боротьбі з інформаційними маніпуляціями. Вони дають змогу розповсюджувати достовірну інформацію, перевіряти факти і сприяти прозорості в медіапросторі. Однак важливо враховувати, що ці платформи також мають обмеження, зокрема через маніпуляції з контентом, політичні впливи та можливості цензури. Для досягнення ефективної боротьби з дезінформацією необхідна не лише технологічна інфраструктура, а й активна участь громадськості у процесі перевірки фактів і взаємодії з інформацією.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНИМ МАНІПУЛЯЦІЯМ

3.1. Досвід українських фактчекінгових платформ

Протидія інформаційним маніпуляціям є складним і багатоаспектним процесом, який потребує активного залучення як індивідумів, так і організацій, урядів та технологічних платформ. Практичний аспект цієї боротьби включає в себе низку стратегій та інструментів, спрямованих на виявлення, спростування та нейтралізацію фальшивої інформації. Одним із основних практичних інструментів є створення фактчекінгових платформ, які здійснюють перевірку інформації, що поширюється в мережі. Ці ресурси мають на меті аналіз даних, порівняння з офіційними джерелами і виявлення маніпуляцій. Також активно використовуються технології штучного інтелекту та алгоритми для автоматичного виявлення та блокування фальшивих новин, де у свою чергу зменшиться можливість маніпулювання користувачами та їхніми діями в мережі [28].

Крім того, важливим практичним аспектом є освіта та підвищення медіаграмотності серед населення. Люди, які навчені правильно оцінювати джерела інформації та розуміти методи маніпуляцій, менш схильні піддаватися дезінформації. Важливим є також формування критичного мислення у школах та університетах, де майбутні покоління здобувають навички аналізу медіа-контенту. Медіаплатформи, в свою чергу, мають впроваджувати прозорі політики щодо перевірки фактів та боротьби з дезінформацією, надаючи користувачам інструменти для перевірки новин та повідомлень [29, с. 28–33].

Іншим важливим аспектом є активне залучення громадянського суспільства. За допомогою активістів, незалежних журналістів та соціальних мереж вдається ефективно виявляти та розповсюджувати правду,

спростовуючи маніпуляції та фальшиві новини. Громадські ініціативи, які направлені на збір і поширення достовірної інформації, значно сприяють протидії інформаційним маніпуляціям. Однак необхідно також враховувати, що боротьба з дезінформацією вимагає спільних зусиль на міжнародному рівні, адже багато маніпуляцій здійснюються через міжнародні інформаційні канали, що ускладнює їх нейтралізацію [16, с. 20].

В Україні фактчекінгові платформи почали активно розвиватися з початком російської агресії в 2014 році, коли інформаційні маніпуляції та дезінформація стали серйозною проблемою, що загрожує національній безпеці. В умовах війни, де інформаційний фронт відіграє не менш важливу роль, ніж військовий, українські медіа та громадські організації зрозуміли необхідність протидії фальшивим новинам. З'явилися кілька платформ, які спеціалізуються на перевірці фактів і спростуванні неправдивої інформації. Однією з перших і найвідоміших стала платформа StopFake, створена в 2014 році, яка спрямована на виявлення та оприлюднення маніпуляцій у засобах масової інформації, як в Україні, так і за її межами.

Крім того, такі платформи, як Texty.org.ua, Detector Media та Bihus.Info, активно працюють над поширенням достовірної інформації, здійснюють перевірку медіаконтенту, зокрема новин, та надають аналітичні матеріали, які допомагають розібратися в складних питаннях, що часто маніпулюються у публічному просторі. Вони здійснюють перевірку заяв політиків, розслідують фальшиві новини, аналізують відомості з інтернет-джерел і проводять порівняння з фактами.

Іншою важливою ініціативою в Україні є Медіа-платформа «Лабораторія цифрової безпеки», яка займається просвітою громадян і організацій, допомагаючи виявляти інформаційні маніпуляції і шкідливі інтернет-активності, а також захищати персональні дані. За допомогою цієї платформи користувачі можуть отримати консультації з питань інформаційної безпеки та вчитися, як захищатися від маніпуляцій в Інтернеті [20].

Нижче подана таблиця 3.1 про основні українські фактчекінгові платформи.

Таблиця 3.1

Основні українські фактчекінгові платформи

Платформа	Рік заснування	Основні функції	Спеціалізація	Джерела перевірки
StopFake	2014	Перевірка фактів, спростування фальшивих новин	Дезінформація, фейки, пропаганда	Масмедіа, соцмережі, офіційні документи
Texty.org.ua	2013	Аналіз новин, перевірка фактів	Фейки, маніпуляції в медіа	ЗМІ, соціальні мережі, публікації
Detector Media	2015	Перевірка інформації, журналістські розслідування	Медіа та інформаційні маніпуляції	Новини, політичні заяви
Bihus.Info	2015	Розслідування фактів, перевірка новин	Дезінформація, фальшиві новини, політика	Офіційні документи, інтерв'ю, новини
Лабораторія цифрової безпеки	2017	Просвіта, захист від маніпуляцій, навчання	Інформаційні технології, захист даних	Інтернет, кібербезпека, маніпуляції

Фактчекінгові платформи в Україні стали важливою частиною інформаційної екосистеми, сприяючи розвитку демократичних процесів і боротьбі з інформаційними маніпуляціями. Вони виконують роль незалежних інструментів для перевірки та спростування фальшивих новин, які можуть бути використані для маніпуляцій громадською думкою, а також для підриву стабільності в країні. Однак основним викликом для фактчекінгових платформ є складність у досягненні широкої аудиторії, оскільки дезінформація часто поширюється значно швидше, ніж спростування. Тому важливою є не лише перевірка фактів, але й ефективна просвітницька діяльність, спрямована на підвищення медіаграмотності серед населення.

Українські фактчекінгові платформи виконують важливу роль у боротьбі з інформаційними маніпуляціями, виявляючи та спростовуючи фальшиві новини та допомагаючи громадянам отримувати достовірну інформацію. Вони також сприяють розвитку критичного мислення і

медіаграмотності серед населення, що є важливим аспектом для ефективної протидії дезінформації. Однак для досягнення кращих результатів у цій боротьбі необхідно продовжувати розвивати такі платформи, забезпечувати їх фінансування та розширювати коло їхніх користувачів [7].

3.2. Міжнародні практики боротьби з дезінформацією

Міжнародний досвід боротьби з дезінформацією охоплює різні стратегії та механізми, що застосовуються урядами, міжнародними організаціями, технологічними компаніями та громадськими організаціями для зменшення поширення хибної інформації. Дезінформація, що розповсюджується через медіа, соціальні мережі та інтернет-ресурси, стала серйозною проблемою на глобальному рівні, що вимагає комплексного підходу для її ефективного запобігання та боротьби [25].

Декілька країн, зокрема США, Великобританія, Франція, Польща, активно впроваджують закони та ініціативи для боротьби з дезінформацією. Наприклад, Європейський Союз ухвалив стратегію боротьби з дезінформацією, в рамках якої створено спеціальні платформи для моніторингу фальшивих новин. США активно працюють з платформами для боротьби з іноземним втручанням в демократичні процеси та запобігання розповсюдженню фейкових новин.

Багато великих технологічних компаній, таких як Facebook, Twitter та Google, вживають заходів для боротьби з фейковими новинами. Вони використовують алгоритми для виявлення і блокування дезінформації, а також співпрацюють з фактчекінговими організаціями для верифікації інформації, яка публікується в їхніх системах.

Зростає кількість незалежних фактчекінгових організацій і платформ, які активно працюють над перевіркою інформації та поширенням правди. Оперативне виявлення дезінформації через такі ресурси як Snopes, FactCheck.org та інші є важливою частиною міжнародної боротьби з фейками.

Багато країн підтримують програми з підвищення медіаграмотності серед населення. Це дозволяє людям краще оцінювати джерела інформації та розпізнавати маніпуляції. Програми включають уроки та онлайн-курси для студентів, вчителів та дорослих.

Деякі держави вводять правові норми, які передбачають штрафи за поширення фейкових новин або інформації, що може призвести до соціальних або політичних наслідків. Важливо зазначити, що такі заходи мають бути збалансованими, щоб не порушувати свободу слова.

Важливу роль у боротьбі з дезінформацією відіграють також громадські ініціативи та волонтерські організації, які активно працюють із громадянами, підвищуючи їхній рівень критичного мислення і здатність до самостійної перевірки фактів [31].

Перелік основних аспектів міжнародного досвіду боротьби з дезінформацією:

1. Законодавчі ініціативи щодо боротьби з дезінформацією.
2. Співпраця з технологічними компаніями для моніторингу контенту.
3. Використання платформ для фактчекінгу та перевірки фактів.
4. Програми з медіаграмотності та освітні ініціативи.
5. Правові заходи та санкції за поширення фальшивих новин.
6. Підтримка громадських ініціатив та волонтерських організацій.

Міжнародний досвід боротьби з дезінформацією показує, що комплексний підхід, що включає як правові, так і технологічні заходи, є найефективнішим для боротьби з цією глобальною проблемою. Водночас важливою є роль громадськості, оскільки тільки за умов широкого залучення населення до процесу виявлення та перевірки інформації можна ефективно знизити рівень дезінформації на світовій арені.

Міжнародний досвід боротьби з дезінформацією показує важливість інтегрованого підходу, що поєднує законодавчі ініціативи, співпрацю з технологічними компаніями, створення незалежних фактчекінгових

платформ, освітні програми та правові механізми. Уряди, міжнародні організації та технологічні гіганти активно співпрацюють для забезпечення прозорості інформаційних потоків, зокрема через введення законів, які накладають санкції за поширення фальшивих новин. Одним із ключових елементів є постійне вдосконалення алгоритмів виявлення маніпуляцій у медіапросторі та підтримка платформ, що займаються перевіркою фактів, що дозволяє швидше реагувати на загрози [42].

Загалом, боротьба з дезінформацією вимагає комплексних заходів на рівні держав, компаній, громадських ініціатив і звичайних громадян. Роль медіаграмотності, підвищення критичного мислення та здатності до самостійної перевірки фактів є критично важливою для досягнення сталих результатів у боротьбі з дезінформацією. Таким чином, міжнародний досвід демонструє, що лише за умови колективних зусиль на різних рівнях можна створити ефективний механізм протидії маніпуляціям у глобальному інформаційному просторі.

3.3. Огляд успішних ініціатив з медіаграмотності в різних країнах

Медіаграмотність стала важливим елементом сучасного освітнього процесу, особливо в умовах цифровізації та зростаючої популярності соціальних мереж. Вона охоплює навички критичного мислення, здатність аналізувати і оцінювати інформацію з різних джерел, а також розпізнавати фейки і маніпуляції в медіа [18]. В умовах інформаційних війн та дезінформаційних кампаній, медіаграмотність дозволяє громадянам бути більш обізнаними та менш уразливими до маніпуляцій. У багатьох країнах світу медіаграмотність стала важливим аспектом освіти, і різні держави активно розвивають програми та ініціативи для її популяризації серед населення.

Однією з найбільш успішних ініціатив є інтеграція медіаграмотності в освітні системи на державному рівні. Програми медіаграмотності, які

реалізуються в країнах Європи, Північної Америки та Азії, спрямовані на навчання школярів, студентів та дорослих людей навичкам критичного сприйняття медіа. Наприклад, в Естонії та Швеції медіаграмотність є обов'язковою частиною шкільної програми, а у Великій Британії існують численні громадські ініціативи та платформи, які надають можливість всім бажаючим пройти курси з медіаграмотності [50].

Нижче подана таблиця 3.2 про огляд успішних ініціатив з медіаграмотності в різних країнах.

Таблиця 3.2

Огляд успішних ініціатив з медіаграмотності в різних країнах

Країна	Ініціатива / Програма	Опис
Естонія	Національна програма медіаграмотності	Включення медіаграмотності в шкільну програму для всіх учнів, програми для дорослих.
Швеція	Медіаграмотність у шкільній освіті	Розробка національних стандартів для навчання критичному сприйняттю медіа в школах.
Велика Британія	Платформа медіаграмотності «BBC iWonder»	Онлайн-курси з медіаграмотності для широкої аудиторії, зокрема для студентів та молоді.
США	ініціатива «News Literacy Project»	Навчальні програми для школярів та студентів, спрямовані на розвиток навичок критичного аналізу медіа.
Фінляндія	Шкільна програма «Mediataito»	Програма, що навчає студентів оцінювати інформацію і розрізняти правдиві новини від фейків.

Важливість медіаграмотності підтверджується світовим досвідом, де багато країн активно реалізують освітні ініціативи для боротьби з дезінформацією та маніпуляціями в медіапросторі. Країни, як Естонія та Швеція, інтегрують медіаграмотність у національні навчальні програми, що дозволяє з раннього віку формувати в учнів правильне сприйняття інформації. У США та Великій Британії створені спеціалізовані платформи для популяризації медіаграмотності серед широкої аудиторії, включаючи старшокласників та дорослих.

Ключовим аспектом є універсальність підходів, що охоплюють не тільки освітні програми в школах і університетах, але й підтримку громадських ініціатив і онлайн-курси для ширших верств населення. Такі ініціативи

активно пропагують здатність критично оцінювати джерела інформації та навички боротьби з дезінформацією.

Ініціативи з медіаграмотності в різних країнах демонструють важливість інтеграції цієї навички в суспільство на всіх рівнях. Від шкільних програм до онлайн-курсів і платформ для дорослих, медіаграмотність є необхідним інструментом для боротьби з дезінформацією і фейками, що з'являються в цифрову епоху. Створення та реалізація таких програм дозволяє громадянам краще орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі та зменшувати негативні наслідки медіапропаганди та маніпуляцій [27].

Українські фактчекінгові платформи, такі як StopFake, VoxCheck та FactCheck-Ukraine, відіграють важливу роль у протидії дезінформації, яка активно поширюється в інформаційному просторі. Вони ефективно працюють з аналізом та спростуванням неправдивих даних, зокрема в політичних, економічних та соціальних контекстах. Їх діяльність не лише підвищує рівень медіаграмотності серед громадян, але й допомагає сформувати критичне ставлення до отриманої інформації. Ці платформи служать прикладом успішної боротьби із маніпуляціями за допомогою технологій та аналітичного підходу.

Міжнародна спільнота активно розвиває різні інструменти та стратегії для боротьби з дезінформацією. Європейський Союз впроваджує ініціативи, такі як Кодекс практики проти дезінформації, США активно розвивають програми з цифрової безпеки, а скандинавські країни роблять акцент на освітніх програмах із медіаграмотності. Успіх цих заходів демонструє важливість комплексного підходу, який включає технологічні рішення, законодавчі ініціативи та залучення громадськості до процесу боротьби з дезінформацією.

Програми з медіаграмотності, впроваджені у Фінляндії, Швеції, Канаді та Австралії, стали прикладом того, як освіта може підвищити стійкість суспільства до дезінформації. Вони акцентують увагу на розвитку критичного мислення, навчанні аналізу інформації та відповідальному ставленні до

використання соціальних мереж. Успішні кейси свідчать про те, що залучення молоді, освітян і громадських організацій до ініціатив медіаграмотності сприяє побудові медійно свідомого суспільства.

Вивчення досвіду України та інших країн демонструє, що боротьба з дезінформацією потребує скоординованих зусиль на міжнародному та локальному рівнях. Успіх досягається за рахунок поєднання освітніх ініціатив, технологічних інновацій та законодавчих заходів. Підтримка фактчекінгових платформ, розвиток медіаграмотності та міжнародна співпраця є ключовими складовими, які дозволяють суспільству адаптуватися до викликів інформаційної епохи та ефективно протидіяти маніпуляціям.

ВИСНОВКИ

У цифрову епоху інформаційні маніпуляції стали потужним інструментом впливу на свідомість аудиторії. Через швидкий доступ до інформації та активне використання соціальних мереж, маніпулятивні повідомлення здатні швидко поширюватися, формуючи певні емоційні чи когнітивні реакції. Механізми впливу базуються на емоційній маніпуляції, відволіканні уваги, використанні фейкових новин і замовчуванні важливої інформації.

Пропаганда стала ключовим елементом інформаційних воєн, що використовуються державами та недержавними акторами для досягнення геополітичних і соціальних цілей. Сучасні стратегії включають створення інформаційних бульбашок, поширення дезінформації та формування громадської думки через використання аудіовізуальних і цифрових засобів масової інформації.

Сучасний медіапростір стикається з численними викликами, зокрема кіберзагрозами, поширенням фейків і маніпуляцією даними. Основними завданнями стають забезпечення інформаційної безпеки, створення етичних стандартів для медіа та підвищення обізнаності користувачів.

Соціальні мережі мають двояку роль: з одного боку, вони є джерелом поширення дезінформації, а з іншого – платформами для фактчекінгу та підвищення медіаграмотності. Інструменти, такі як маркування фейкових новин, алгоритмічні фільтри та громадські ініціативи, сприяють боротьбі з маніпуляціями.

Фактчекінгові платформи виконують важливу функцію у боротьбі з дезінформацією, зокрема в політичних і соціальних контекстах. Вони аналізують та спростовують фейки, забезпечуючи суспільство достовірною інформацією та сприяючи формуванню критичного мислення.

Інтернет-ресурси є потужним інструментом для боротьби з дезінформацією, надаючи доступ до інформації та платформ для аналізу.

Водночас обмеження, такі як надлишок інформації, анонімність та відсутність єдиних стандартів, знижують ефективність цих ресурсів.

Українські фактчекінгові ініціативи продемонстрували ефективність у викритті маніпуляцій та підвищенні медіаграмотності. Їх активна діяльність у політичних та соціальних контекстах є важливим елементом інформаційної безпеки держави.

Досвід інших країн свідчить, що поєднання законодавчих ініціатив, технологічних інновацій і освітніх програм створює потужний механізм протидії дезінформації. Успішні практики, такі як медіаграмотність у Фінляндії чи інструменти цифрового моніторингу в США, демонструють високу ефективність комплексного підходу.

Програми медіаграмотності в різних країнах спрямовані на розвиток критичного мислення та аналізу інформації. Вони показують, що систематичний підхід до навчання та залучення суспільства може суттєво підвищити стійкість до інформаційних маніпуляцій.

Сучасний інформаційний простір постає як арена боротьби між правдою та маніпуляціями. Ініціативи з підвищення медіаграмотності, фактчекінгові платформи та використання технологій є важливими елементами у протидії дезінформації.

Міжнародний досвід та українські приклади демонструють, що успішна боротьба з маніпуляціями потребує комплексного підходу, який об'єднує громадянське суспільство, державу та медіа. Освіта та активна участь користувачів стають ключовими факторами в цьому процесі.

Подальший розвиток інформаційної культури та впровадження інновацій у боротьбу з дезінформацією мають стати пріоритетами для суспільства, яке прагне до демократичності та прозорості в інформаційному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк В. В. Інформаційна війна в структурі сучасного геополітичного протиборства: нові контексти та інтерпретації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 7. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2121> (дата звернення: 23.02.2025).
2. Байдик В. В., Проніна О. В. Практична медіаосвіта: медіаграмотність в освітньому просторі : навч.-метод. Посібник. 2021. 66 с.
3. Білоусенко О. Фактчекери – це сапери, які знешкоджують інформаційні міни. *Детектор медіа*. 2022. URL: <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/29254/2022-03-30-faktchekery-tse-sapery-yaki-zneshkodzhuyut-informatsiyni-miny/> (дата звернення: 23.02.2025).
4. Віннічук О. В., Руда Л. А. Пропаганда як інструмент політичної комунікації в умовах російсько-української війни. *Політичне життя*. 2024. №1. С. 82–87. URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.1.12> (дата звернення: 23.02.2025).
5. Гудзенко О. Г., Пастрик Т. В., Лазько А. М., Гальчун Н. П. Психолінгвістичні механізми маніпуляції у сучасному інформаційному просторі: стратегії впливу та протидії. *Академічні студії*. Серія «Гуманітарні науки». 2024. Вип. 4. С. 66–76. URL: <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2024.4.10> (дата звернення: 23.02.2025).
6. Городиська Н. Василечко К. Інформаційна війна як один із видів маніпуляції людством. *Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки* : зб. тез Між народ. наук. конф. (м. Тернопіль, 21–22 квітня 2022 р.). Тернопіль, 2022. С. 42–44. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/37874/2/MCTD_2022_Horodyska_N-Information_war_as_one_42-44.pdf (дата звернення: 23.02.2025).
7. Гороховський О. М. Фактчек як тренд розслідувань: можливості та перспективи: практичний посібник. Дніпро : ЛІРА, 2017. 133 с.

8. Григорова З. В. Нові медіа, соціальні медіа, соціальні мережі – ієрархія інформаційного простору. *Технологія і техніка друкарства*. 2017. № 3 (57). С. 93–98.
9. Гуцуляк Д. Фактчекінг як інструмент протидії дезінформації в умовах гібридних конфліктів. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія*. 2024. Вип. 2 (12). С. 22–26. URL: <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2024.2.3> (дата звернення: 23.02.2025).
10. Демаш О. Медіаосвіта в Україні: вимога часу чи модний тренд? URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3139492-mediaosvita-v-ukraini-vimoga-casu-ci-modnij-trend.html (дата звернення: 23.02.2025).
11. Доскіч Л. С. Фейкові новини як новітній засіб маніпуляції та дезінформації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 4. С. 72–77. URL: <file:///C:/Users/Nestors/Downloads/269809-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-622030-1-10-20221223.pdf> (дата звернення: 23.02.2025).
12. Драбюк С. Пропаганда та її види. Шляхи протидії пропаганді. *Аналітико-порівняльне правознавство*. 2022. Вип № 1. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/258841/255602> (дата звернення: 23.02.2025).
13. Законодавство проти дезінформації: роль закону про цифрові послуги в ЄС і перспективи для України. *Матеріал підготовлено редакцією «Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки» для сайту Укрінформу*. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-factcheck/3798645-zakonodavstvo-proti-dezinformacii-rol-zakonu-pro-cifrovi-poslugi-v-es-i-perspektivi-dla-ukraini.html> (дата звернення 23.02.2025).
14. Іваненко Л., Баришовець Н. Медіаграмотність як пріоритетний напрямок розвитку інформаційної компетентності у суспільства. *Портал медіаосвіти та медіаграмотності*. 2020. URL: <https://medialiteracy.org.ua/mediagramotnist-yak-priorytetnyj-napryamok->

rozvytku-informatsijnoyi-kompetentnosti-u-suspilstva/ (дата звернення: 23.02.2025).

15. Карпенко М. П. Суть поняття «маніпуляція», її характеристика та методи нейтралізації. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2015. Вип. 45. С. 26–34. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/znpkhnpu_zntndr_2015_45_5.pdf (дата звернення: 23.02.2025).

16. Княжицький М. Про канали та способи маніпуляції громадською думкою. *Філософська думка*. 2018. № 5. С. 19–21.

17. Кондратюк М. Інформаційна війна та роль мас-медіа в міжнародних конфліктах. *Вісник Харківської державної академії культур*. 2013. Вип. 41. С. 1–6. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=hak_2013_41_15 (дата звернення: 23.02.2025).

18. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). URL: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhenny_a_mediaosviti_v_ukraini_no_va_redaktsiya/ (дата звернення 23.02.2025).

19. Копан О. В., Мельник В. І. Інформаційно-психологічна війна як засіб маніпулювання людською свідомістю. *Інформація і право*. 2016. № 2. С. 92–98. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Infpr_2016_2_12.pdf (дата звернення: 23.02.2025).

20. Лабораторія цифрової безпеки. URL: <https://dslua.org/> (дата звернення: 23.02.2025).

21. Медведєва В. Засоби протидії руйнівній інформаційній пропаганді в сучасних вітчизняних реаліях. *Наукові праці Національної бібліотеки*

України імені В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України ; редкол.: В. Горовий (голова) [та ін.] ; відп. ред. Н. Іванова. Київ, 2022. Вип. 65. С. 282–292. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/npnbuimviv%5F2022%5F65%5F22%2Epdf (дата звернення: 23.02.2025).

22. Мороз Н. О. Роль засобів масової інформації у формуванні громадянського суспільства України. URL: <https://core.ac.uk/download/48399666.pdf> (дата звернення: 23.02.2025).

23. Мусхаріна В., Погребняк І. Фактчекінг як важлива складова медіаграмотності. *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»*. 2024. С. 306–308. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-02.02.2024.060> (дата звернення: 23.02.2025).

24. Нановська В. Розуміємо, але чи робимо? Що в медіа думають про онлайн-загрози та заходи цифрової безпеки – дослідження «Інтерньюз-Україна». *Медіамейкер*. 06.09.2024. URL: <https://mediamaker.me/rozumiye-mo-ale-chy-robymo-shho-v-media-dumayut-pro-onlajn-zagrozy-ta-zahody-czyfrovoyi-bezpeky-doslidzhennya-internyuz-ukrayina-12208/> (дата звернення: 23.02.2025).

25. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення. Медіаграмотність в умовах війни: як українські медіа працюють на інформаційний захист. URL: <https://webportal.nrada.gov.ua/mediagramotnist-v-umovah-vijny-yak-ukrayinski-media-pratsyuyut-na-informatsijnyj-zahyst/> (Дата звернення: 23.02.2025).

26. Ніколаєнко С. О., Ніколаєнко С. І. Категорія психологічного впливу в психології. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39499/09Nikolaienko2.pdf?sequence=1> (дата звернення: 23.02.2025).

27. Освітні практики із запобігання інфодемії, або Як не ізолюватися від правди. Навчальний посібник. За редакцією Волошенюк О., Євтушенко Р., Іванова В., Кулакова А. Київ: АУП, Інтерньюз-Україна, ЦВП. 2020. С. 68.

URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/POSIBNYK_Osvitni-praktyky-iz-zarobigannya-infodemiya2.pdf (дата звернення: 23.02.2025).

28. Петрів О. Дезінформація та штучний інтелект: (не)видима загроза сучасності. *Центр демократії та верховенства права*. 2023. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/dezinformatsiya-shtuchnyi-intelekt/> (дата звернення: 23.02.2025).

29. Поцулко О., Аветісова І. Роль психологічного фактчекінгу в підвищенні медіаграмотності студентської молоді. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія Психологічні науки*. 2023. Вип 1 (1). С. 38–45. URL: [https://doi.org/10.31558/2786-8745.2022.1\(1\).5](https://doi.org/10.31558/2786-8745.2022.1(1).5) (дата звернення: 23.02.2025).

30. Присяжнюк М. М. Інтернет-простір як арена сугестії в інформаційних війнах сучасності. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2017. Вип. № 1. С. 191–199. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=iblsd_2017_1%2821%29__24 (дата звернення: 23.02.2025).

31. Роль громадянського суспільства у боротьбі з дезінформацією. 2023. URL: <https://rpr.org.ua/news/rol-hromadiansko-ho-suspilstva-u-borotbi-z-dezinformatsiieiu/> (дата звернення: 23.02.2025).

32. Семеренко А. Інформаційні маніпуляції в сучасному медіапросторі. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук* : зб. Матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. молод. учен., студ. та аспір. м. Луцьк, 14 лист. 2024 р. 2024 р. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2024. С. 387–389. URL: https://volnu-my.sharepoint.com/personal/science-dep_vnu_edu_ua/_layouts/15/onedrive. (дата звернення: 23.02.2025).

33. Семеренко А. Маніпуляція свідомістю як головна ціль інформаційних воєн. *Діджиталізація науки як виклик сьогодення* : зб. Матеріалів VIII Міжнародної студентської наукової конференції, м. Дніпро,

4 квітня 2025 р. 2025 р. ГО «Молодіжна наукова ліга». Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025. С. 84–87 URL: <https://go-vropejska.esclick.me/1h1st4gvi81jJnYPek> (дата звернення: 06.04.2025).

34. Семеренко А. Механізми інформаційних маніпуляцій у Fesebook: як нас змушують вірити у фейки? *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень* : збірник Матеріалів XVIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів. м. Луцьк, 13–14 травня 2025 р. 2025. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2025 С. 403–406. URL:<https://ra.vnu.edu.ua/naukove-tovarystvo/moloda-nauka-volyni/> (дата звернення: 15.05.2025).

35. Сомова О. Що таке дїпфейк? *Дія. Освіта*. 2022. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/news/what-is-a-deepfeak> (дата звернення 23.02.2025)

36. Субота І. Як виявити фотофейк: 7 корисних онлайн-ресурс. *Інтернет свобода*. 2021. URL: <https://netfreedom.org.ua/article/yak-viyaviti-fotofejk-7-korisnih-onlajn-resursiv> (дата звернення: 23.02.2025).

37. TikTok – розвага чи впливове джерело інформації? 2024. URL: <https://step.dp.ua/tiktok-rozvaha-chy-vplyvove-dzherelo-informatsii/> (дата звернення: 23.02.2025).

38. Тролі та боти як засоби інформаційної війни проти України URL: <https://antenna.com.ua/archives/9827> (дата звернення: 23.02.2025).

39. У чому небезпека «інформаційної бульбашки» та як комфортно із неї вийти? 26.07.2022. Випуск подкасту. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/myslennia-bazova-funktsiia/1065085> (дата звернення: 23.02.2025).

40. Феномен психологічного впливу та його характеристики. URL: https://www.dkpp.com.ua/wp-content/uploads/2020/03/pv_k_lekc.doc (дата звернення: 23.02.2025).

41. Філіпенко Л. В. Роль соціальних мереж у формуванні суспільної думки під час російсько-української війни. *СОЦІОПОЛІС: Журнал соціальних та політичних наук*. № 1 (2024). URL: <file:///C:/Users/Nestors/Downloads/5-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B>

0%D1%82%D1%82%D1%96-4-1-10-20241018.pdf (дата звернення: 23.02.2025).

42. Центр демократії та верховенства права. Протидія фейкам: огляд кращих практик. URL: <https://cedem.org.ua/protydiya-fejkam/> (дата звернення: 23.02.2025).

43. Чертов В. І. Медіаграмотність, як інструмент розпізнавання інформаційних ризиків. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/74> (дата звернення: 23.02.2025).

44. Чорнобицький А. Мережа Reddit у системі соціально-комунікативної взаємодії. *Communications and Communicative Technologies*, 2023. С. 49–57. URL: <https://doi.org/10.15421/292306> (дата звернення: 23.02.2025).

45. Чуприна А. Роль соціальних мереж у кризовій комунікації в умовах війни. *ЛІГА. Блоги*. 2022. URL: <https://eba.com.ua/rol-sotsialnyh-merezh-u-kryzovij-komunikatsiyi-v-umovah-vijny/> (дата звернення: 23.02.2025).

46. Шевців М. Б., Гончарук К. А. Пропаганда як соціально-політичне явище: проблеми розуміння. 2019. URL: <https://doi.org/10.32850/sulj> (дата звернення: 23.02.2025).

47. Шоляк В. Web-аналітика: що це, як її використовувати, основні інструменти веб аналітики? *Маркетинг*. 2024. URL: <https://wizeclub.education/blog/web-analitika-shho-tse-yak-yiyi-vikoristovuvati-osnovni-instrumenti-veb-analitiki> (дата звернення: 23.02.2025).

48. Штефанюк Є. Ф., Опірський І. Р., Гарасимчук, О. І. Аналіз застосування існуючих технік розпізнавання фейкових новин для протидії інформаційній пропаганді. *Безпека інформації*. 2020. Вип. 26 (3). С. 139–144. URL: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/Infosecurity/article/download/14942/21990> (дата звернення: 23.02.2025).

49. Що таке Big Data: визначення, приклади та можливості. 28.11.2024 URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/shho-take-big-data> (дата звернення: 23.02.2025).

50. International Journal of Cultural Policy Media literacy: the UK's undead cultural policy Richard Wallis & David Buckingham (2016) (дата звернення: 23.02.2025).

51. StopFake. URL: <https://www.stopfake.org/uk/golovna/> (дата звернення: 23.02.2025).